

VI ER BUDD PÅ FRAMTIDA

NORSK VILLSAULAG

VED HILDE BUER

**vill
SAU®**
*Et naturprodukt
fra kyst Norge*

Ekte ville sauer

Ekte ville sauer

Karakteristiske trekk

ALLE VÆRER HAR HORN

DOBBEL FELL SOM RØYTES

KORTE HALER

LYS BUK OG BAKSPEIL

KJØNNSELDELTE FLOKKER

Tamsauens (*ovis aries*)
stamfar er Asiatisk muflon
(*ovis musimon*)

SOAY

Nordatlantiske korthalesauer

- Korthalesauene i Nordsjøområdet deler mt.DNA-typer som er sjeldne hos andre sauer.
- Uvanlig stor genetisk variasjon i disse landrasene

Dette er vår einaste opphavelege sau

Petter Dass

*NORDLANDS TROMPET (1670): «DET HERLIGSTE RØST KAND
BERØMMES UDAF, ER GRÆS-GROEDE KLIPPER NATUREN
DEM GAV, HVOR FAARENE KOSTELIG TRIVES, DE LØBE DER
VILDE HVER VINTER OG VAAR, OG INGEN UNDSÆTNING AV
MENNESKER FAAR, DOG BÆRE DE BESTER EN YPPERLIG
ULD, OG ERE PAA KROPPEN AF FEDME SAA FULD, AT
KIØDET ER GANSKE SPÆKRUNDEN.»*

IMPORT AV ENGELSKE SAUER STARTA ALLEREDE PÅ 1700 TALET

Leichesterimport i 1860 åra. Dalasau 1919

Cheviot, 1893 uteganger i Skottland

Ryggja 1924, norsk blod, leichester og Cheviot , Rogaland sin blandingssau

Svartfjes , Schumann i 1860 åra frå Skottland, utgangsfår.

Tautersauen, etter Merino, storhetstid i 1870 åra

Karakul, feittrovesau,.første import i 1919,- persianer

Oxford Down : kom i 1860 åra . opphav: Cotswald * Hampshiredown

224. Utegangs-sauen.

Um vintren stend kyrne inne paa baasen og tygg og jortar. Um vaaren slepp dei paa beite og vert runde og feite av det friske graset.

Sauen er meir lettnøgd; han hjelper seg med mindre. Ja burtpaa Vestlandet, heilt fraa Stavanger og nordetter til øyarne utafor Trondheimsfjorden, er der hundravis med sauer, som aldri kjem i hus. Dei gjeng ute baade sumar og vinter. Dei kallast utegangarar eller utegangs-sauer. Kva lever dei av daa, desse sauerne? Ein skulde tru, dei maatte svelte ihel. Jau, dei lever av slikt, som korkje hesten eller kui kunde nøgja seg med. Dei lever av gras-stubbarne paa marki, av lyngen paa tuva og tangen i fjøra. Der ute med havkanten held stubbarne seg grøne mest fram imot jol, og endaa naar det er visna, et sauen det. Lyn-gen er no reint herremans-kost. Og finst det tang aa faa, so greier utegangs-sauen seg i alt slags ver.

Det fell ikkje mykje snø der ute med havet, men hende kan det daa; men so faarlegt er det no ikkje, naar berre det ikkje fell inn med stillver. For i stillveret legg snøen seg heilt nedi fjøra, og daa er der ikkje matbiten aa finne for den stakars sauen, korkje paa land eller strand. Daa er bonden nøydd til aa taka sauerne inn eller kaste nokre høydottar ut til dei. Men er det sjøgang, so fær ikkje snøen liggje fyre nedi fjøra; han vert skola vekk av sjøen. Daa kan utegangs-sauerne godt henge seg nokre dagar. Der han

Setesdal sauesjå 1950 talet

STATSKONSULENT: JON SÆLAND

Det viktigaste ved utvalet er at ein brukar vekt og mellom anna finn fram dei dyri som etter kroppsvekta si gjev størst lambavdrått.

Spælsauflokken i Setesdal gav i 1939 i snitt 122 kg/ 100 kg søyvekt

Den beste søya gav tre lam og 164 kg/100 kg søyevekt.

70 ÅR MED FENOMENAL UTVIKLING

- Kvar sau produserer i dag minst dobbelt så mykje kjøt !
- Slaktevekta sau 1949: 24,1 kg.
Lam: 7,4 kg (1959: 15,4 kg)
- Slaktevekt sau 2019: 30-40 kg ?,

Varemerket vårt er Norsk Villsau, men
sauen er og har aldri vore eit vilt dyr

*Norsk Villsaulag eig varemerket Norsk Villsau. For å
marknadsføre produkter som villsau, skal det vere
gammalnorsk sau i full utegang på lynghei.*

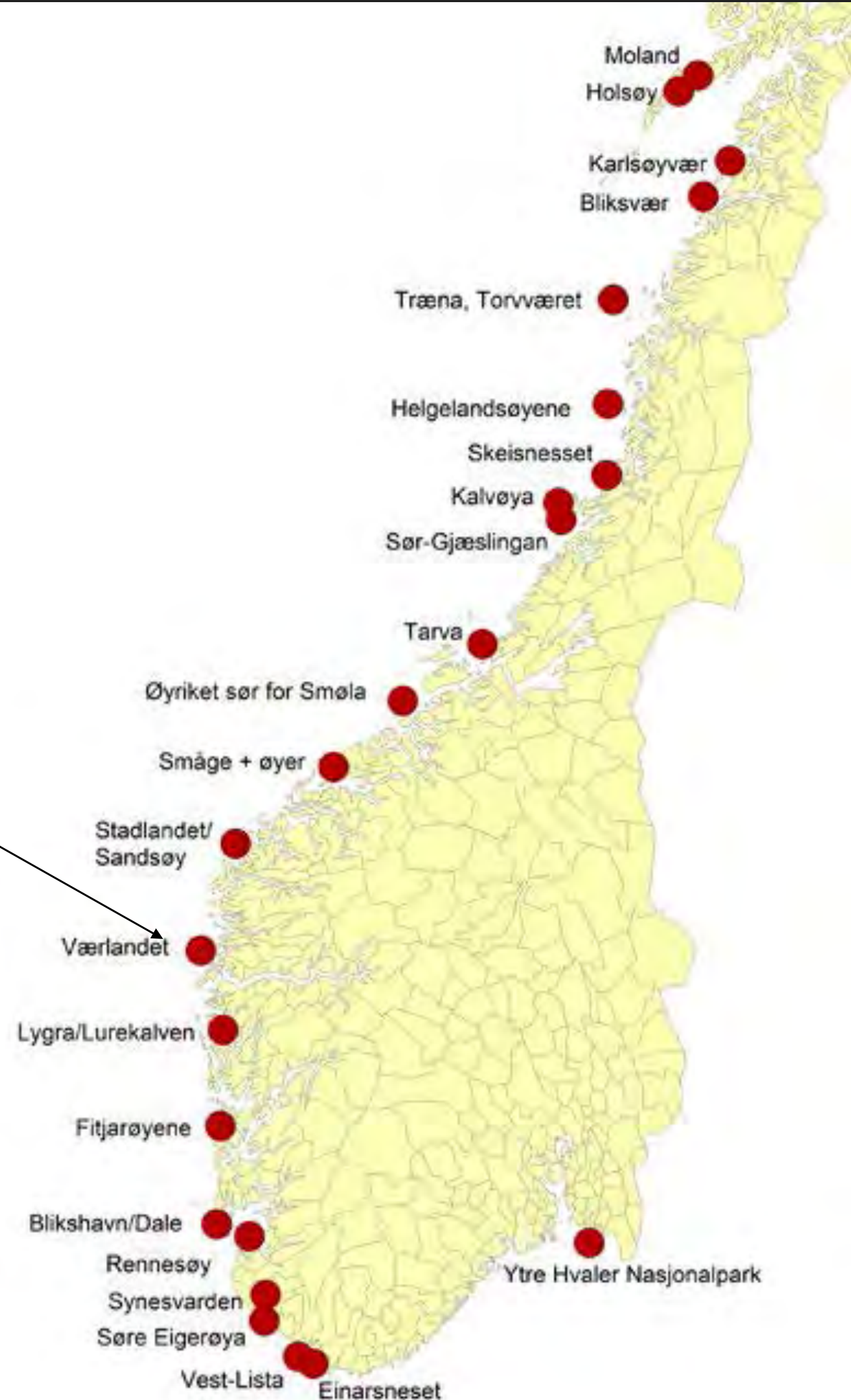
**Vill
SAU®**

*Et naturprodukt
fra kyst Norge*

90 % av Nordatlantisk
kystlynghei er borte, vi har eit
stort ansvar for å ta vare på
vårt eldste kulturlandskap

23 NASJONALE REFERANSEORÅDER FOR KYSTLYNGHEI

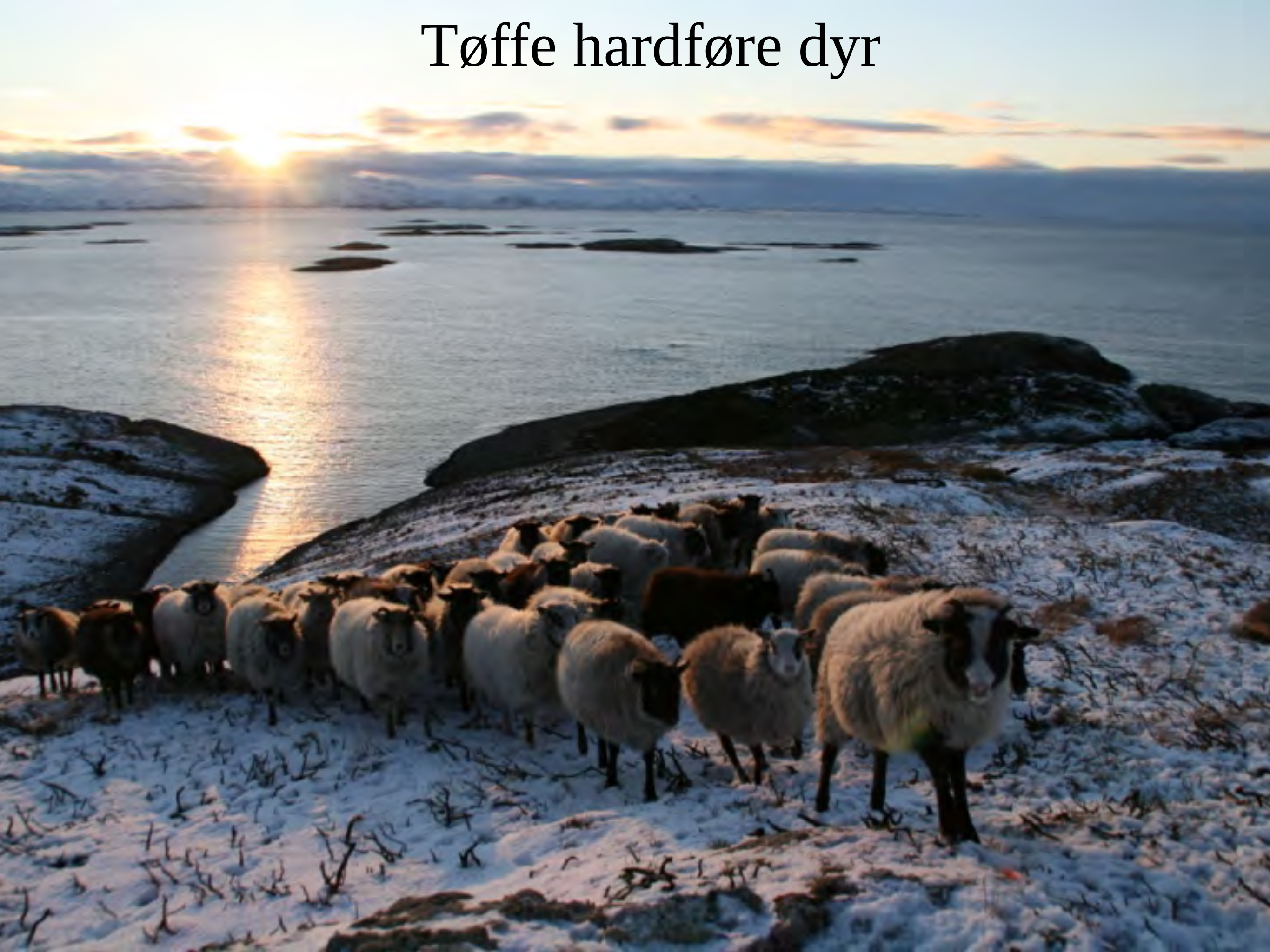
*Lyngheia er truga av
gjengroing og av for
mykje nitrogen, m.a.
frå sur nedbør. Fôrer
ein med kraftfôr eller
endå verre; bruker
gjødsel i lyngheia,
bidreg dette i negativ
lei.*

Gammalnorsk sau høyrer til i lyngheia og trivast her

Tøffe hardføre dyr

Villsau skal røyte og ha ein
kort rein hale

Lette lamminger og utmerka mødre

Lamma er fødte med god fødselspels

Gode mjølkarar

Snittvekta på lamma våre om hausten er 25 kg, mødrene veg 35 kg i snitt

Då slakter dei i snitt 9 kg, snitt lammetal 1,25 gjev ei slakteavdrått per søye på 11,25 kg/morsøye

Ei 70 kg søye bør då ha minst 22,5 kg slakt.

Ei 90 kg søye bør då ha 29 kg kg slakt.

***KOR MANGE KCAL LIGG BAK ?
KOR MYKJE FOSSIL ENERGI LIGG BAK KVART KG KJØT?***

Lammet er like stort som mor si !

Vakre gimrer gjev flotte slakt

Sterkt flokkinstinkt

Dei trivast og veks på fattige beiter

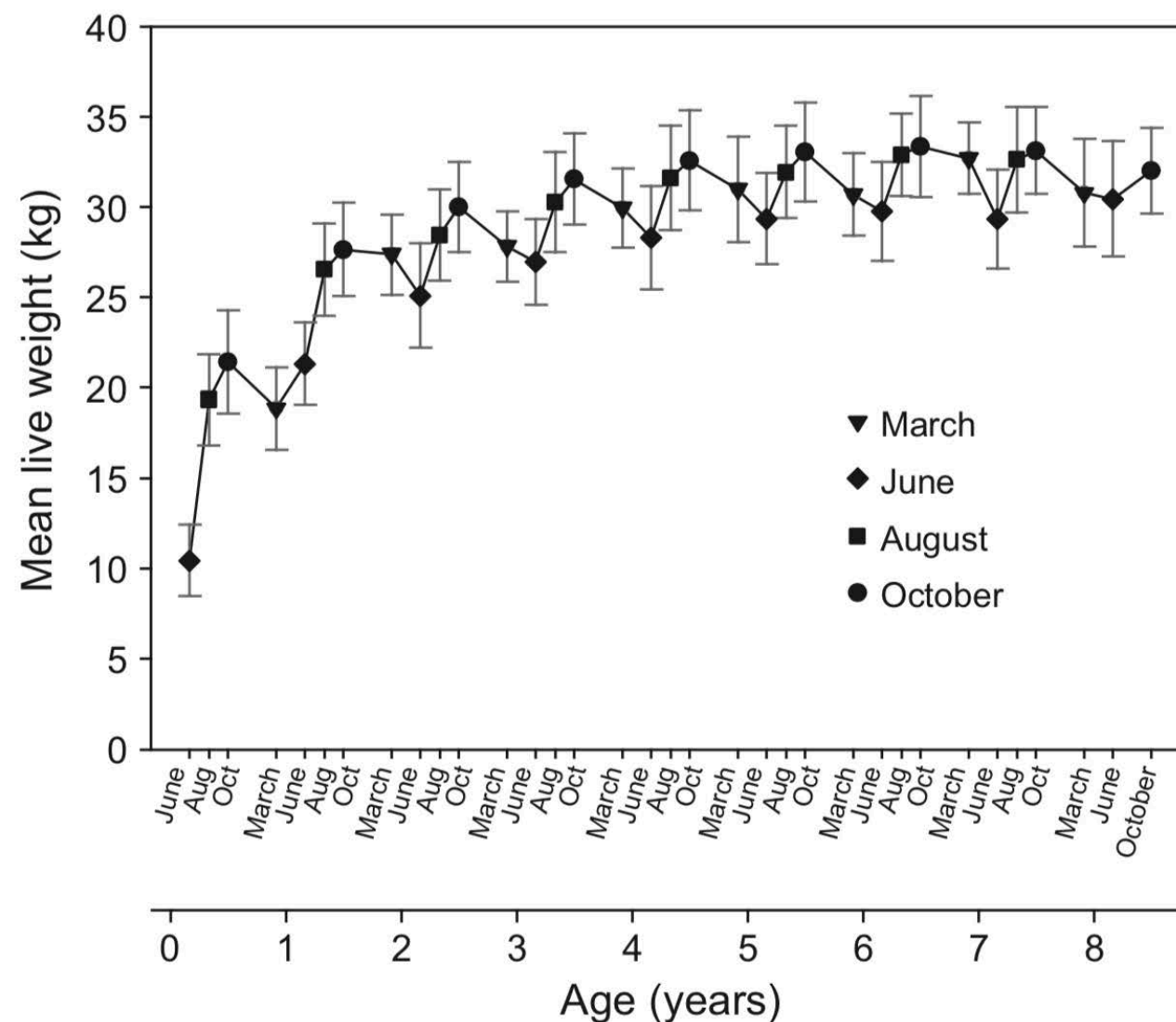
Opp til 1/4 av
slakteskroten
kan vere reint
feitt !

Genetisk variasjon

P.g.a. stor genetisk variasjon kan ein på få generasjonar «lage» ein større og meir produktiv sau ved utval av dei dyra som responderer best på vinterfôring. Difor vil gammalnorsk sau som får full vinterfôring etter få generasjonar verte større og ha større avdrått

Figure 1. Development of body weight in the 1996 cohort. The results are given as mean values with standard deviation indicated by bars.

K. A. HOVSTAD¹ & H. WALDELAND²

¹Grassland and Landscape Division, Norwegian Institute for Agriculture and Environmental Research, Fureneset, 6967 Hellevik i Fjaler, Norway, and ²Department of Production Animal Clinical Sciences, Section for Small Ruminant Research, Norwegian School of Veterinary Science, 4325 Sandnes, Norway

SAUEKONTROLLEN 2018:

AVDRÅTT PER SØYE (UTEN
KOPPLAM)69,5 KG

AVDRÅTT PER PARA SØYE I KG
HØSTVEKT

NKS 69,7

SPÆLSAU 64,5

GAMMELNORSK SPÆLSAU 48,6

GAMMELNORSK SAU (VÅRE) 31,3

AVDRÅTT PER KG MORVEKT:

NKS	$69,7/90 = 0,77\text{KG}$
MODERNE SPÆLSAU	$64,5/75 = 0,86\text{KG}$
GAMMELNORSKSPÆL	$48,6/60 = 0,81\text{KG}$
VILLSAU:	$30/35 = 0,86\text{KG}$

Nortura: Feittklasse

snitt for alle raser 2+

også villsau

KOR MYKJE FOSSIL
ENERGI LIGG BAK KVART
KVART KG KJØT ?

VI TEK VAR PÅ EIN GAMMAL RASE FOR Å KUNNE MØTE EI UVISS FRAMTID

BÆREKRAFTIG KJØTPRODUKSJON

BASERT PÅ FORNYBARE RESSURSAR.

VI TEK VARE PÅ GENETISKE RESSURSAR

VI TEK VARE PÅ LYNNGHEIA MED SITT UNIKE MANGFALD

VI TEK VARE PÅ ELDGAMLE DRIFTSTRADISJONAR

TEK VARE PÅ GAMLE HANDTVERKSTEKNIKKAR

Ho har framleis så
mange løyndomar

Takk for
merksemda

